

till riket efter konungh Sigismundo och hans efterkommende, icke hafver velet vedertage then konungslige regeringh, hvilken honom någre resor, både uthi Norköpingh, såsom och nu här anbuden är, uthen han så väl som menige ricksens ständer hafve på åttskillige tidher fliteligen begäret, att vi ricksens regeringh opå oss tage och riket förestå ville, och aldenstund vi således äre egenom Gudz försyn och ricksens ständers samptlige uttkorelse och begären lagligen komne till then konungslige regeringh öfver allt Sverige och vårt borgerskap i städerne hafve af oss begäret, att vi vele confirmere och stadfäste theres välfångne privilegier, som the af framfarne konunger haft och förverfvat hafve, och än ytterligere med alt godt förbättre, så aldenstund förbemälte borgerskap egenom theres uttskickede fullmechtige hafve här opå thenne vår konungslige cröningh giort oss theres schrifftelige och mundtelige edh och lofvet och tilsagdt, att the vele vare oss, vår elskelige käre husfru och barn, så och brodersson then högburne furste, hertigh Jahan etc. hulle och trogne och i alle motto sigh så befinne lathe emoth oss och förbemälte theres arfherrer såsom rättrådige trogne undersåter ägner och bör och the på Gudh och rättvisones vägne skyldige och plichtige äre, aldeles efter then arfförenings lydelse, som nu senest i Norköpingh på thett år 1604 opretted och giord blef, derföre så privilegiere vi förbemälte vårt borgerskap, såsom här efter föllier.

Först, vele vi holle dem så väl som alle andre ricksens ständer och inbyggjere vedh Gudz klare och rene ordh, såsom thett uthi then helige schriff är författat, och såsom vår elskelige käre herfader thett hafver hulpet att komme i liuset och alle sine efterkommende förmanet, att the thett uthi oförfalsket lärdom uthan någon superstition och menniskiors påfundh skole uthbrede och predike lathe, deslikes ved våre christelige trons artickler och the try hufudh symbola och the tu helige sacrament, döpelsens och altarens, såsom thett af vår frelserman och åtherlösere Jesu Christo stichtade och insatte äre, och så vedh den Ausburgiske confession, som bör vare grundet på den prophetiske och apostoliske schriff.

Till thett andre, så vele vi holle them vedh Sverigis beschrifne lagh och rätt, efter såsom then utaf ålder udi dette loflige konunge rike hafver varit brukelig, den som almogen med godh villie och samptyckio vedertaget hafve och än vedertage vele, der vedh så väl som ved alle lage stadger, gode och gillade ordningar och recesser vele vi dem holle, styrckie och värie, så att ingen olagh skal gånge öfver rätt lagh och inge uttlendske rätter drages

in i riket, dem till tunge, effter som uthi lagboken videre och uttryckeligere förmäles.

Till thett tridie, så skole the och niuthe alle välfångne privilegier, som the af framfarne konunger och regenther hafve bekommit, som icke äre emot Sverigis lagh och gammel sedvane gifne, hvilke vi hvar stadh i synnerhet stadfäste vele och ytterligere med alt godt privilegiere, dem vi kunne tenckie dem och hele landet kunne komma till besta. Och hvad intrångh, som kann finnes, att dem her emot sker, thett vele vi lathe afskaffe, doch oss altid förbehollit sådane privilegier till att förbättre, lage och skicke, som vi kunne tenckie, thett kann lände oss, Sverigis crono, dem och hele riket till gagn och beste.

73. Karl IX:s resolution på samtliga städers besvär. Uppsala i mars 1607.

Odaterad afskrift i *Uppsala riksdagsakter 1607* i riksarkivet. — Första punkten med en utförlig utredning om myntet och växlingen är icke medtagen.

Till thett andra, om inrikes tullen, som sker städerne emillan, hvar den skulle afskaffes, så skeddett riket och cronon der medh stor orätt, fördy att ded de gifve tilkenne skulle föres städerne emillan, ded fördes då bort under ded skenet, så att man icke viste, hvart ded toge vägen, och effter borgerskapet tilbiude sigh att gifve en lidhelig tull, hvarföre skole de mere kunne förvägre sigh her uthi änn i ded förre, althenstund de settie ju theres godtz der effter i sälliende och kiöpende, så att de ju hafve deres vinst igen, så myckit som de tappe i tullen.

Till thett tridie, att alle fremmende motte vare forbudne segle till Norlanden och der att bespane landzens lägenhet och opkiöpe de varur, der i landzänden falle, hvilke äre medh de förnembste her i riket och invånerne och borgerskapet her i riket kunne hafve fördel och förtienst uttaf, begerer borgerskapet, att dem icke motte

vare efterlåthit att segle annorstädes än till Stockholm, Giefle, Helsingfors och inthet videre på thenn norlendsche sidhen, der till är h. k. M:t svar, att h. k. M:t för long tidh sedhen gierne hade sedt, att så ske motte, vill och än holle deruttöfver, att så ske skall, så att de fremmende icke skall vare efterlåthit att segle lengre öster eller norr än till Stockholm, och sågo h. k. M:t aldralst, att ingen stadh i Sverige, undantagendes Nylössiö, skall medh deres varur och kiöpenskap annorstädes sägla och föryttre än i Stockholm, på thett att stapelen i Österssiön, som nu är i Lybech mest utaf the varur, som komme her uttaf riket, motte komme till Stockholm, och der menige städerne så vele lathe sigh behage och försöckie på itt år, hvadh fordel de kunne hafve der uttaf, att de inthet seglede uttaf riket medh theres varur, uthan att de fremmende mötte der i Stockholm och der handlede redelige medh hvar annen, då skulle de få förnimme i sanning, hvadh för vinning hvar stadh i synderhet skulle hafve der uttaf. Hvadh tilltagelse och förkofring Stockholm deregenom hafve skulle, ded är på thenne tidh inthet till att tale om, effter meste parthen ded rätt icke kunne besinne eller förstå, män förfarenheten och tidhen skulle ded nogsampt medhgifve, och begerer h. k. M:t, att de vele samsettie sigh der om, att alle varur först motte föres till Stockholm och der uttskeppes, och sedhen handle hvar medh annan, som de bäst kunne.

Dette är h. k. M:t svar på theres inlagde punchter.

74. Gustaf II Adolfs bref om köpsvenner. Nyköping den 4 januari 1612.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Sigill (vax med öfverlagdt papper; femdelad sköld med 1) tre kronor; 2) lejon öfver tre strömmar; 3) Finlands lejon med höjdt svärd och nedåtvänd sabel; 4) Revals tre leoparder, och nederst 5) Västmanlands tre brinnande berg; hjärtvapen med vase) nedanför texten på sid. 1. — Tryckt i *Stiernmans Commercieförordningar* I, sid. 564 ff.

Vi Gustaf Adolph, medh Gudz nåde Sverigis, Gothis och Vändis uttvalde konung och arffurste, storfurste till Finland, hertigh till

Estland och Vässmanland, giöre vitterligen, att våre undersåther och borgerskapet uthi Stockholm, som hit till denn riksdagh, som här uthi Nykiöping hafver hollits och nu (: Gudh des lof :) öfverstånden är, hafve myckit besväret sikh öfver den olaghlige handel och vandel, som the fremmände kiöpsvänner hafve taget sikh före nu uthi enn tidh långh och bruke der i stadhen, invånerne till stor skadhe, som skole vare under borgere tunge och bruke borgere näring, hvarföre och meden vi ingelunde vele här effter tillstädie, uthan sådant här medh och uthi dette vårt öpne brefs krafft hafve afskaffet, att ingen fremmende, som icke hafver giordt sin borgere edh uthi stadhen, att vare öfver sex vekur thär i stadhen, att foryttre sitt godz, som han införer, medh invånerne. Blifver någon beslagen, som öfver förbemälte sex vekur blifver här inne, skall effter stadzlagen, gamle statuter och ordningar böthe sine peninger, halfparten till oss och den andre halfparten under stadhen, der våre ståtthollere på slotted, borgmestere och rådth uthi stadhen, så och alle främmende kiöpmän måge vette sikh effterrätte. Af Nykiöping den 4 *januarii* år 1612.

Gustavus Adolphus.

And. Bureus.

75. Gustaf II Adolfs skyddsbrief för staden. Nyköping den 7 januari 1612.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*.
— Märke efter det bortfallna sigillet omedelbart efter texten på sid. 1.

Vi Gustaf Adolph, medh Gudz nåde Sverigis, Gothis och Vändis uttkorade konungh och arffurste, storfurste till Finlandh, hertigh till Estland och Väsmanland etc. giöre vitterligen, att vi af synnerligh gunnst och nåde hafve taget och annammet, som vi och uthi dette vårt öpne brefs krafft här medh tage och an-

namme våre trogne undersåther, borgmestere och rådth samt gemene borgere alle, som uthi Stockholms stadh boendes äre, medh theres hustrur, barn, tjenstefolck, hus, godz och ägodeler i löst och fast, inthet undentagendes, uthi vårt konungslige hägn, fridh och försvar, besynnerligen till att frede och försvare them och alt thet them tillhörer för alt öfvervoldh och orätt till lagh och rätte effter Sverigis beskrefne lagh och theres vällfångne privilegier, hvilke vi uthi vår konungslige kröningh med vårt konungslige bref videre confirmere, bekräffte och stadhfäste vele. Förbiude fördenskuldh här medh våre ståtthollere, krigsbefäl, fougder och alle andre, som för våre skuldh vele och skole giöre och lathe, att the them här emot ingen orätt tillfoghe eller tillfoghe lathe, dermedh sker thett oss är till nådigdt behagh, och hvar och en vett sikh effter rätte. Af Nykiöpingh den 7 januarii år 1612.

Gustavus Adolphus.

And. Bureus.

76. Gustaf II Adolfs resolution på samtliga städers besvär.
Nyköping i januari 1612.

Riksregistraturet 1612 ff. 60—61. — Resolutionen saknar datering, men är intagen under januari månad. Datum står fristående i vänstra marginalen, på första sidan siffran 8, hvilken anteckning dock närmast torde höra till föregående bref, men på öfriga sidor siffran 7. Detta senare datum är därför troligen det riktiga. Tryckt i *Stiernmans Riksdagsakter* I, sid. 667 ff., där datum angifves såsom den 8:de.

Den högborne furstes och herres, herr Gustaff Adolphs, Sveriges, Göthes och Vändes uthvalde konungs och arffurstes etc. nådige svar opå dhe besveringer, som borgerskapet af alle städer hafve inlagdt och oss låtit präsentere. *Actum* Nyköping.

Then förste puncten, belangande den confirmation, the begäre opå thett bref, som *anno* 1470 uthi Stockholm uthgifvit blef, att

ingen uthan infödde svenske män skole bekläde något embete i städerne, så är thett dem förr uthi general försäkringen, som h. f. N:de hafver gifvit alle ständer tillhopa, försäkret, att ingen skall blifva brukedt uthi något embete i någon stadh, uthan infödde och ingen fremmande eller utländsk.

Then andra puncten, der uthi de begäre, att konungs sakören, som här till hafva varit förlänte uthi städerne, motte kennes under cronan igen¹.

Then tridie puncten belagande, att inge pålager eller ny tunge motte dem mera påleggies, än som på almennelige riksdager kan af them blifva bevilliedt och samtycht, ded hafver h. f. N:de och lofvadt dem uthi sin general och special försäkring, att ingen ny tunga eller uthlagor skall them vidare pålegges, än som bådhe af them nu på thenne öfverståndne riksdagh så och här effter af them uthi något samqvembndh kan bevillies.

Privilegierne, dhe uthi den fierde theres besvärings punct anröre om, dem vill h. f. N:de låtha them bekomma effter tidh och lägenhet, hvar stadh för sigh, effter som stadzens uthskickade, som der på fordre, skole komme till.

Then fämpte theres besvärings punct, belagande thett eventyr, de till siöes motte lida på theres godz af fienden, att h. f. N:de för den skull nådigest vill förmedle den tullordning, som på tullen giord är, så vill h. f. N:de medh riksens råd, när Gudh vill, h. f. N:de kommer igen af thett togh, som h. f. N:de achter nu att företage, berådslå, huru som der medh blifva skall.

Then siette puncten, belagande att dhe, som uthi städerne bo och bruke borgare näring, måtte och vare under borgere tunga, der till svarer h. f. N:de, att the, som någon handel vele hafve, skole effter Örebro besluth vara lika tunge undergifne medh borgerne i staden.

7. puncten behöfves nu intet att svara till, all den stundh hionelags penningerne nu äre aflagde.

Then ottonde puncten, belagande thett inländske och uthländske krigsfolckedt, som drage af och an i städerne, huru thett skall blifva underhållit, der på vill h. f. N:de låthe göra en viss ordning, huru som medh dhem hålles skall.

Then nijonde puncten, der uthi de begäre, att de båtzmén,

¹ Fortsättning saknas. Möjligen har eftersatsen i nästa stycke afseende äfven på denna punkt, ehuru styckena stå fullständigt skilda.

som blifve uthschrifne uthi hvar stadh för sikh, måtte jempt och altidh blifva uthi tiensten, att icke deres capiteiner få sticke dem af i vägen och sedan der af få orsak att förskaffa sikh nye fulmacher att skrifva uth på nytt, der af borgerskapedt sedhan blifve medh folck aldeles förblåttade, der om vill h. f. N:de befale riks amiralen, att han der medh ett flitigt inseende hafve skall, att der medh icke så oskickeligen skall gå till, som här till skedt är.

Then tijonde deres besvärings punct, anlangande dhe fremmande köpmän, som drage af och an i landet och synnerligen till Kopper- och Jernbergslagen till att opköpa all den kopper, jern och andre varur, de kunne öfverkomme, invånerne till all som störste skadhe och förderf, och på ded att sådant här effter må blifva afskaffet, hafve the begäret, att hvar borgmestaren uthi hvar stadh motte blifva effterlåtet att gifve uth sine pass, hvilke som skole handle op vidh Kopper- och Jernbergslagen och elliest annorstädes uthi riket eller och icke, så är der opå h. f. N:des nådige svar, att h. f. N:de vill, att der medh skall holles effter lagen.

Then elloffte puncten, belangande dhe fremmande köpmän, som liggie öfver sin laga tidh här inne i rikedt och bruke theres handel och vandel, invåneren till skada, der opå är h. f. N:des svar, att de, som der medh här effter kunne beslås, som öfver sin laga tidh och öfver sex vekor dagh ligge här inne i rikedt, de samme skole effter Norköpings besluth göra sitt skott till Staden.

Then tolfte deres besvärings punct, belangande bryggning och bakning uthi städerne, der om vill h. f. N:de igenom sine tienare profviantzmestare och fougder nu här efter låte i tidh beställe, så att der och skall blifva bot opå.

Then trettonde och yterste puncten, belangande att all rogh och korn motte blifva förbuden att föres af landet, hälst nu medan krich och feigde är på riket, så är derpå h. f. N:des nådige svar, att h. f. N:de vill låthe uthgå sine öpne bref och förbudz mandater, att ingen skall fördriste sikh att föra någon spanmål af landet vidh tilbörlligit straff.

77. **Gustaf II Adolfs befallning till Axel Oxenstjerna att lofva Stockholms borgare stora förmåner för sjöfart på Västersjön. Kopparberget den 25 februari 1614.**

Riksregistraturet 1614, sid. 442—443. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* I sid. 611.

Vi Gustaf Adolph etc. gøre vetterliget, att, efftersom vi väll kunne tänckie och besinne, dätt vår stadh Stockholm så väll som andre här uthi riket medh skipsfart hälst uthi vesterlönd sikh märkeligen skole kunne förkofre, derfore hafve vi uthi fulmacht och befallningh gifvit oss elskeligh, vår och Sveriges rikes tro man, rådth och cantzler, edel och velbyrdigher her Axell Oxenstjerne, friherre till Fiholmen, att han sampt medh våre cammerådth skall förholle borgerskapet uthi förbemälte Stockholm och annorstädes och däm på våre vägne förnimma låthe, att hvar dhe kunne vara tillsinnes samma vesterlönd medh deres egne skip att bruka, då vele vi icke allenast dem der opå nådigest försäkre och privilegere, att dhe samma skip uthi allo motto obehindrede niuthe och bruke måge, uthan och där hos blifve fri och förskonte för alla borgläger, som opå komma kunne, där opå vi dhem och våre bref, när så fordres, vele gifve låthe. Hvar effter sikh förbemälte våre undhersåther alle och hvar vette sikh effter rätta. *Datum ut supra.*

78. **Gustaf II Adolfs resolution på stadens besvär angående privilegier, tullen, främmandes skyldigheter m. m. Kopparberget den 25 februari 1614.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Sigill (se under N:o 73) omedelbart under texten på sid. 3. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* I, sid. 612 ff.

Den stormechtigste, högborne furstes och herres,
her Gustaf Adolph, Sveriges, Göthes och Vändes utt-

korade konungs och arffurstes, storfurstes till Finland, hertigh till Estland och Vässmanland etc. svar opå de *gravamina* och besvär, som borgmästere och rådth samt menige borgerskapet uthi Stokholm i underdånighet h. k. M:t hafve öfverantvardet. *Actum* Kopperberget den 25 *februarii* år etc. 1614.

Först, såsom de ödmüeckligen begäre, h. k. M:t deres privilegier nådigest ville confirmere och efter lägenheten förbättre, så ändogh h. k. M:t där till icke är obenägen, kan doglikväll sådant nu för h. k. M:t hastige afrese skull inthet ske, uthan h. k. M:t vill sikh däropå framdeles nådigest förklare.

Ded de och begäre lindring och afskaffning opå tollen, måste ded och till en annan och mere belägen tidh där medh så anstå och vidh den ordning blifva, som h. k. M:t däropå hafver göra lathet.

Till ded tridie och fierde, ded alle, som där i stadhen borgere näring bruka, måge och under borgere tunga blifva, och att främmande där icke skole blifva liggiande öfver sex vekors tidh, så hafver h. k. M:t sådant nådigest bevilliat, såsom och befalet sine städthollere och andre befalningsmän där öfver att holla, att dem däremot ingen orätt må vädherfares. Hvadh belanger, huruledes de främmande skole vara förplichtade att föryttre deres godz, om in- eller uttländske köpmäns och svänners förpassning på åttskillige orter och burskap att vinna, der med skall varda hollit, såsom h. k. M:t gifne handelsordning förmäler, den h. k. M:t och med förste achter publicere lathe¹.

Till ded siette, om brygning och bakning till krigsfolks och skipsuttredningar, derom hafver h. k. M:t allredhe lathit gifve camerådth såsom och städtholleren, fougden och andre uthi befallning uthi tidh att beställa, så att förbemälte borgerskap däraf ingen öfverlast mere än andre hafve skole.

Till dedh siuende och ottonde, om de, som optage främmandes penningar för dem till att handla medh, samt och de nybygde och andre norlenske städher, så är och ded uthi handels ordningen författat, där vidh de och blifva skole.

Till ded nijende, ded de begäre stadzens källare accis fri, såsom och därhos så mykit de till deres hedherskost nödtorftligen

¹ Denna handelsordinantia, daterad den 10 februari 1614, är tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* I, sid. 591 ff.

kunne behöfva, så vill h. k. M:t dem nådigest efterlatha årligen till källaren uthan accis fämptijo åmar vin att inköpa, men af ded mere måge de gifve effter ordningen.

Till ded tijonde, belangende ded de begäre, att stadsens portnycklar måge blifva uthi stadsens förvaring, så tycker h. k. M:t fögho macht där opå liggie, hvem dem hafver, anthen h. k. M:tz befalningsman eller någon i stadhen, medhan han icke bättre med murar och bomen är förvarat, och vill h. k. M:t för den skuldh dem hafve förmante, de herefter sigh mere beflite samma murar opbyggia och förbättre lathe, än som här till skedt är.

Om stadsens torn, som dem någre år hafve varit ifrån, vill h. k. M:t och gifve uthi befalning, att de dem igen skole inrymde varda.

Såsom och till ded trättonde, om öfverförningen vidh Tällie, är uthi förbemälte handelsordning förmäldt.

Till ded fiortonde, så vill h. k. M:t och hålla hand däröfver, att deres skip och skuthor dem icke skole varda ifrån rychte, doch så, att när af nödhnen är och icke annorledes ske kan, de like med andre städher skole vara förplichtede vårt krigs folk öfver att föra för en skäligh och richtig bettalning, dit som befalet varder.

Hvar och någre ibland dem finnes, som lust hade att bruke den spaniske eller annen vesterlöfart, då vill h. k. M:t icke allenest deres skip, som de därtill bruka vele, dem privilegere, så att de dem obehindrede måge niuta, uthan och någon serdeles frihet därhos nådigest gifva lathe.

Till thet fämptonde och sextonde vill k. h. M:t och i lika mätto lathe uttgå befalningen till de städher, som skole hielpe till att byggia Norre bro, såsom och om de peningar af de främmande utthgifves opå skipen till de fattige.

Till ded sidste, hvadh belangar den accis, Stokholms borgere pläge göra uthi opstäderna af koppar och jern, såsom och den frije seglationen för de främmande till Gäfle, därom är och uthi handlingsordningen författet vordit. Och är opå förbemälte Stokholms invånares inlagde besvär dette högstbemälte h. k. M:tz nådige förklaring, därefter de sigh hafve till att rätte.

Gustavus Adolphus.

79. Gustaf II Adolfs bref till stadens borgmästare om deras lön.
Borgå den 20 maj 1614.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*.
— Märke efter sigillet på sid. 4, där det tjänat till försegling af det hopvikta brevet. Utanskrift till borgmästarne. Senare antecknadt: *ankommit denn 1 junii år 1614*.

Gustaff Adolph, medh Gudz nådhe Sveriges, Göthes och Vendes utkorade konung och arffurste, storfurste till Findlandh, hertigh till Estlandh och Vessmannelandh. Vår gunst och nådige villie medh Gudh tillförende etc. Efter, trogne män och undersåther, vi hafve förnummet, att I väl äre tillfridz och hafve lathet edher åttnöije medh then handels ordningh, som vi på våre städer och andre orter innan rikets nådigest hafve göre och af trycket utgå lathet¹, hvilket för then orsak skuldh skedt är, att vi gerne vele si våre eigne städers förmeringh och dess invåneres framgångh och förkåfran, såsom och att then orichtighet, som uthi handelen hafver funnes och i synnerhet medh the fremmandes köpslagen, the der hafve haft störste fordelen och vinnesten, måtte blifve afskaffet, så låthe vi oss nådeligen behage, att I så beqvenne finnes att vedertage och i acht hålle godhe politier och ordningar, af hvilke man förhoppes landh och städher kunne vare nyttige och till förkofringh, och der hos förståt, att I uthi like måtto medh alfversamhet hafve styrkt och hållet menige borgerskap der till, att sådant allt är dem till beste uptenkt, om the thett elliest rätt begripe och förstå kunne, derföre vi eder för sådhan trohet igen medh all konungsligh gunst och nådhe äre bevågne och vele sådhant medh allt gått ihugkomma och betenckie. Och på thett I måge se och förfare vår gunstige benägenhet emot edher, såsom och att I her effter yttermere kunne hafve orsak och villie att sökie vårt och edert käre fäderneslandz och besynnerligen eder stadz samt medh the andre städers beste, vele vi hafve undt och förbettret eder årlige lön, efter som I videre af vårt medhfölliende åpne bref varde förnimmandes². Förse oss der emot, att I så her effter som her till låthe eder uthi alle saker, som kunde lände oss och fädernesriket till nytto, troligen och rättrådeligen befinne. Och befale eder samtligen Gudh alsmechtigh. Af Borgo then 20 maii år etc. 1614.

Gustavus Adolphus.

¹ Se noten sid. 159.

² Se N:o 80.

80. **Gustaf II Adolfs öppna bref om borgmästarnes lön.
Borgå den 20 maj 1614.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref.*
— Sigill (se under N:o 74) omedelbart under namnteckningen på sid. 1.
Brevet har tydligen varit bifogadt N:o 79.

Vi Gustaf Adolph, medh Gudz nådhe Sveriges, Gothes och Vendes utkorade konung och arffurste, storfurste till Findlandh, hertigh till Estlandh och Vessmanneland etc., göre vetterligit, att, efter vi gerne se och der efter sökie och trachte vele, att våre städer öfver hele riket kunne blifve förmerede och dess invånere uthi theres handel och vandel förkåfrede, att the oss och federneslandet kunne komma till undsettningh medh hvadh del, som påeskes och behöfves kan, och alldenstundh Stockholms stadh fram för alle andre städer i riket varder medh mångehande tunga och besvär anmodet sampt och dess förmän, som äre borgmestere dersammestedz, hafve och dageligit bekymber och öfverlop och fast mere omak än som the uthi andre städer, derföre och på thett att och the för andre måge hafve någon fordel såsom och deste villigere vare att sökie och fordre vårt och riksens beste i alle måtto, hafve vi af konungligh gunst och nådhe undt och effterlathet, såsom vi och nu her medh unne och effterlathe bemälte borgmestare i Stockholm hvardere af stadsens inkompst till årligit underhåldh tuhundrede daler och till förbettringh af sakörerne, som på vår del kan falle af kemmeners cammeren, hvardere årligen femtijo daler, hvilke penningar dem uthan någon afkortningh och i retten tidh skole tillstelte och lefvrede varde. Der vårt cammeråd, stothållere, cammererere, fougdtter och alle andre vette sigh efter rette. Af Borgo den 20 maii år etc. 1614.

Gustavus Adolphus.

I. Bureus.

81. Gustaf II Adolfs resolution på stadens besvär angående tullen, handelsordinantian och den norrländska handeln. Stockholm den 22 december 1614.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Texten på 4¹/₂ sidor.

Den stormechtigste, högborne furstes och herres, herr Gustaf Adolfs, Sveriges, Göthes och Vändes utkorade konungs och arffurstes, storfurstes till Finland, hertigh till Estland och Väsmanneland etc., svar opå borgmestere och rådz sampt menige borgerskapedz här i staden ödmiuke supplication, högstebemälte h. k. M:t för någre vekur sedan öfverantvardat. *Actum* Stockholm den 22 *decembris* år etc. 1614.

Till thett första, besväre sigh borgmestere, råd och menige borgerskapet öfver tullen, ödmiukeligen begiärendes där någon lindring opå, så, ändoch allom väll vitterligit är och dageligen för öghonen, under hvadh besvär och tunga k. M:t och cronan är stadd, och huru lithet h. k. M:t uthi denne tidh, medan Elfsborgs lösn opå står, hafver af undersäterne *extraordinarie*, som lagh förmå och sedhvanligit är, till hielp, så att h. k. M:t fördenskuldh fogh och orsak hade tullen, såsom ett dedh förnembste medel att underholla cronones tunga medh, icke att lindra uthan heller stegra och föröka, effter som icke allenest hos oss, uthan och öfver hele världen brukeligit är och godh skäl medhföllier, liekväll, alldenstund k. M:t ingen tingh högre och mera efftertrachtar, än att h. k. M:tz trogne undersäter måge i deras ärlige näringh tillväxa och de giörligen måge si, att h. k. M:t sigh om deres vällfärdh vårda lather, fast om dedh än medh någon h. k. M:tz skadha och afsaknat ske skulle, därföre hafver h. k. M:t först opgifvit intullen för sielfve undersäterne och stadzens inbyggjere på halfannan ungersk gylden *pro cento* och uttollen på alle varur så för invånerne modererat, att han vedh pass halfparten emot dette förlupne års tullordning draga skall, effter som sielfve tullordningen, hvilken h. k. M:t nu medh dedh förste vill latha af trycket uthgå, skall uthvisa.

Till thett andra, dedh borgmestere, råd och menige borgerskapet begiäre, att dem upstädernes marknader fritt effterlåthes måtte emot den kiöphandels ordinantzie, som h. k. M:t för ett år

sedan gjorde, dedh hafver h. k. M:t hos sikh sielf flitigdt öfvervägat och alle omständigheter betenckt, och såsom h. k. M:t medh samme ordinantzie inthet annat än dedh gemene bäste söcht hafver, så kunde h. k. M:t sikh väl latha beveka, medh h. M:tz drotningens, sins elskelige kiäre fru modhers, så och h. f. N:des, hertig Johans och riksens rådz samptyckie, som där öfver tillförende varit hafver, att göra förändring på de puncter, som någon skadha synes medhöllia, men efter denne punct om marknarne är således fatt, att hvar däruthi någon förändring sker, då måste hele ordinantzien falla, i dedh upstäderna strax skole begiära deres frije seglatz igen, och således siöstäderna, som äre bygde på seglationen, och upstäderna, som äre by[g]de på landzhandelen, sin emillan sammanblandade, och den ene hindrar den andra i sin näringh, som här till skedt är; dess föruthan, hvar h. k. M:t skulle efterlåta Ståkholsboerne marcknarne, då måste dedhsamme och tillåtas andre siöstäders inbyggere, där egenom h. k. M:t lika så skulle af upstäderna sedan, som nu af Stockholmsboerne blifva öfverlupen och medh oändeligh klagemåll besvärat, där till de och stor orsak hade, alldenstund doch lickväll menige allmoge, som på landet sitter, effterlathet och fridt är, sommar och vinter att draga till siöstäderna, icke allenast de här näst bo, uthan och under de andre upstäderna, effter såsom och de, som vedh Mäleren bo och något när där hos, mästedels alle sökie till Ståkhholm, för uthan all adelen, prästerskapet och andre, som af någon förmögenhet äre, så att h. k. M:t för denne orsak och andre vichtige skäl ingen förändringh häruthinnan göra kan, uthan försir sikh till Ståkholsboerne nådeligen och befaler alfvarligen, att de sikh häruthinnan h. k. M:tz gjorde ordinantzie likmätigdt förholle. Doch på dedh de fattige, som sikh på seglatz eller någon annan profiteligh näringh icke förstå, icke måge hafve orsak sikh att beklaga, då är h. k. M:t nådigest tillfredz, att de, som vele heller bruka marknar och landzhandelen och fördenskuld flyttia ifrån siöstadh till upstäderna, måge och skole för all cronones tunga niuta frihet på fyre år uthan något hinder eller intrångh i någon måtto, såsom och elliest icke vara förplichtet att lembna qvar effter sikh i staden af sin eigendom, som den fiortonde punct i ordinantzien förmåler, doch så, att de, som där till lust hafve, angifve sitt namn hos ordinantiens opsynesmän innen nästkommende *Johannis* och där gifve tillkiänne, till hvilcken stadh de flyttie vele. Sedan skall dem h. k. M:tz fribref meddelt varda.

Till thett tridie. Hvadh den norlandske handel, så och samme landzortz städers seglation vedkommer, den vill k. M:t taga uthi ett bättre och nogare betenckiende, alldenstund den samme är af stor vichtighet och h. k. M:t den samme således gärna modererer och lemper, så att handeln må komma på Stockholm såsom h. k. M:tz hufvudstadh och de andre norlenske städerne icke aldeles måtte blifva ödhelagde, och framfarne loflige konungers godhe intention således medh alle förspilt. Doch förklarar h. k. M:t sigh emot borgmestere, rådih och menige borgerskap i Stockholm här medh således, att, hvar k. M:t befinner deres vällvillighet i andre måtto, såsom och deres flit att bruka seglatz och handel medh sine eigne skepp, så att h. k. M:t må på all händelse hafva att litha på dem, då vill h. k. M:t fram för alle andre städer si på deres bästa och den norlenske handel således skicka, att de skole hafva orsak h. k. M:t att tacka och h. k. M:tz nådige benägenhet emot denne stadhen giörligen och i värket att spöria.

Till thett fierde. Medan fast oskickeligen här i staden tillgår, att icke allenest hampner, uthan och gatur, gränder och broor opfylles medh skarn och unflätighet, tvärt emot stadzlagen, så och all skickelighet, och är skam, att där öfver icke bättre opsyn hollas skall, därför vill k. M:t hafve tillsagdt och befalet borgmestere och rådih att hafva där inseende medh och sådant icke allenest afskaffa, uthan och elliest om stadzens byggninger sigh beflita, så framt de icke sielfve vele tillthalte blifva.

Gustavus Adolphus.

82. **Gustaf II Adolfs resolution på stadens besvär angående tull, marknader, adelsmäns handel och fartygs användande för rikets behof. Stockholm den 21 juni 1616.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*.
Sigill (se under N:o 74) omedelbart under namnteckningen på sid. 5.

K. M:tz nådigeste förklaringh och svar opå menige bürgerkapetz i Stockholm öfverantvardade besvärings punchter. *Actum* Stockholm den 21 *junii* år etc. 1616.

Till thet första, att the sigh besväre öfver then höghe tull och vexel, i synnerhet att dhe förr itt godtz fäm resor tulla moste, såsom och att the nu gifve toll af öfvervichten uthaf ossmund, thet aldrih tilförende hafver varit brukeligit, så begärer h. k. M:t nådigest, att bårgemästare och råd h vele sigh uthi thenne puncten än ytterligere och omständeligere emot h. k. M:t förklare. När thet skedt är, så vill h. k. M:t sedhan sin meningh emot them låthe videre förnimme. Men thet the begäre blifve förskonte medh vexlen och inrikis tollen, så kune the väl sielfve tenckie, att thett vill falle h. k. M:t fast betänckeligit att göre ther uthinnan så hastigt och nu strax någon förändring, och måste för then skuldh ther medh så blifve thette året.

Till thet andre. Efftter såsom bårgerskapet befinner sigh förnämbligen therföre vare försvagede och näringslöse, att de icke måge sökie marcknader, hälst medan upstäderna, som theres godtz hos them sökie och hempta skole, sökie theres utvägar i städherne uthi furstendömen och blifve elliest ifrån Nylöse och Gäfvele medh godtz nogsampt försörgde, såsom och att öfver ordinantien¹ hålles handh här i Stockholm medh mere alfvar, flit och upseende än som annorstädes, och begäre förthenskuldh, att the måghe komma till marcknader igen, så, aldenstund h. k. M:t nådigest väl kan besinne, att, hvar så länge skulle tilgå och icke annorstädhes skulle medh så stor nith blifve hållit öfver förbemälte ordinantie, som här i Stockholm sker, skulle en sådan olickhet framdeles icke allenest förorsake städerne emellan en stor oenighet, uthan och lände thenne stadzens inbyggjare till märckeligh skadha, yterste förderf och undergångh, therföre hafver h. k. M:t af synnerligh gunstigh och nådigh benägenhet, som h. k. M:t altidh dragit hafver och ännu drager till thenne sin hufvudstadh Stockholm och dess invånares berömmelige förkofringh och välständh, såsom och på thet h. k. M:t i medler tidh kan sakerne så skicke lathe och dirigere, att then oordningh och missbruk, som uthi ordinantiens fortsättiende och fulgörende är inrithin, må blifve afskaffet och medh hennes execution komme i rätte laget igen, undt och effterlathet bårgerskapet här i stadhen, att the och inge andre siöstäders bårgere må nu om *S. Petri Pauli*² nästkommande besökie marckneden uthi Arboga medh

¹ 1614 års handelsordinantia, se noten sid. 159. Den 23 februari 1615 utfärdades en förklaring till denna ordinantia. Tryckt i *Stiernmans Commercieförordningar* I, sid. 655 ff.

² 29 juni.

deris godtz och varur, ther the måghe och skole så väl som upstäders boerne handle och köpslaghe medh bönder, bergsmän och andre, doch skall them ther brede vedh vara förbudt, vidh varurnes och godtzens förbrytelse, att bårge något uth till them, som bo upå landet och i bergslagen, uthen hvadh the ther i Arboga thenne gången föryttre och sellie vele, skole the sällie eller kiöpe och sigh tilhandle redhe moth redhe, serdeles medan h. k. M:t dess föruthen icke vill eller kan tilstädhie, att Stockholms eller andre siöstäders bårgerer skole upstäderne till undergång, tvert emot Sveriges lagh och urminnes sedvane, drifve theris handel i bergslagen och på landzbygden. Och såsom en stor del af bårgerskapet här i Stockholm hafve i förledhne tidher dragit medh de främmandes godtz och peninger till marcknaderne och således sigh sielfve till stor nese och lithet beröm och theris medhbårgare till stor afsachnan bevist sigh vare theris drängier tvert emot theris bårgelige giorde edh, så vill h. k. M:t strängeligen och alfvarligen hafve them opålagdt och förbudt, att the medh sådanne understuckin handel, serdeles uthi thenne nu them effterlätne och tillstundende marcknat uthi Arbogha, skole aldeles hafva fördragh, så frampt the för uthan thett straff, i Sveriges lagh och köphandels ordinantien förmäles, icke vele blifve håldne, achtede och erkände för theres stadz förderfvere och afsyndrede lemmer. H. k. M:t hafver och ännu till öfverflödth af konungsligh ynnest och nådhe velet thenne stadzens inbyggier här medh benådet, att the måge årligen besökie desse tvenne fri marcknader uthi Österbotn, som både på en tidh, nembligen Oloffsmessa, hålles skole i Pedersiö sochn i södre prosterit och i Salo sochn i närre prosterit, att the alle varur, som ther falle och dit föres, uthan någons hinder eller förfångh måge sigh tilhandle och sitt godtz föryttre medh the conditioner, som h. k. M:t Åbo, Bårnebårgh och Rammo städerne nådigest hafver effterlathet ther att handle¹; såsom och framdeles vele låthe göre then nådigeste förordningh, att the och uthi Vesterbåtn fram för alle andre skole uthi särdeles hamner medh enskylte handels platzer blifve försede.

Till thet tridie. Endoch uthi then öfverantvardade skrift, såsom och elliest, esomoftast af bårgerskapet blifver klaget, att en del af adhelen skole drifve en olagligh handel, theris bårgelige handel och näringh förnär, i synnerhet att adelens tienere skole fara medh

¹ Denna rättighet för Stockholms borgare nämnes uttryckligen i "Placat om frie marchnader i Österbotten" af den 8 februari 1616. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* I, sid. 681 ff.

sinne husbonders kreijere¹, skuthor och farkoster åt Norlanden, Finland och elliest uthländes, och att många finnes, som under adheligit namn och frihet drifver landzkiöp och bruke borgeligh näringh, lickväl, medan alt sådant uthan någon distinction och åthskillian framställes, och hele ståndet för någre personers vållende icke kan eller bör beskylles, så är h. k. M:tz gunstige befalningh, thet bårge-mestere och rådh namngifve och bevise the personer, som the vette uthi en sådan olagligh handels drifvende vare skyldige uthi, och på hvadh sätt samme handel sker, desslikest hvilche the uthaf adel äre, som sådanne frihet och försvarelse bref uthgifve. När sådant är vårdet tilkänne gifvit, så tilbiudher h. k. M:t sikh nådeligen så vele här uthinnan skicke och laghe, att allt missbruk skall blifve afskaffat, såsom och inthetdere ståndet uthi någon måtto ske förnär, uthan hvart och itt ther medh blifve försvarat, dher thet kan vare berättigedt till. H. k. M:t är och uthi then förhåpningh, att hvar bårgerskapsens förmän tillike medh h. k. M:tz förordnade ståthollere och befallningsmän icke ville tilstädie, att sådant ske måtte, uthan thet egenom laglige och tilbörliche medel tilbiudhe till att förhindre, skulle mykit blifve tilbake, som nu sker och klages utöfver.

Till thet fierde, then besvärigen belangende, att theres skutor i thenne krigstidh äre taghne uthi ricksens tienst, hvilchet bårgerskapet uthi theres tillväxt, näringh och förkofring dageligen är till stort hinder och afsaknan, så hafver thet uthi thenne bullersamme feigdetidhen icke kunnet annorledhes ske, doch befinner h. k. M:t, att ther opå kunde väl skaffes böther, så framt en viss ordningh göres måtte, huru många skutor och farkoster h. k. M:t och cronon skulle hafve till att förmodhe af thenne stadhen och flere, när man them kunde behöfve, så att man sedan icke hade behof tage upp alle the, som man öfverkommer, och nu dageligen ske moste, så lenge som ingen viss ordningh ther opå giordh är. Och effter här om uthi en hast icke kan beställes, vill h. k. M:t tage thet up till itt nogere betenckiende.

Thette hafver h. k. M:t velet thenne gångon gifve menige bårgerskapet till svar opå theris underdånige och ödhmiuke klagepuncter medh den nådigeste förtröstningh, att såsom h. k. M:t elliest uthi allo måtto hafver haft och burit åhåga för them och alle ricksens inbyggjere, thet the vedh macht och välstånd blifva måtte, så vill icke heller h. k. M:t tilstädhie, att dhe uthi theres handel, näringh och vandel skole lidhe något hinder och skadha, uthan bådhe the

¹ Mindre fartyg af viss typ.

och alle andre h. k. M:tz trogne undersåter hafve medh theres handel och vandel en önskeligh fortgång. Icke heller hafver h. k. M:t i then acht och meningh låthit göre förbemälte köphandels ordinantie, att the skole therigenom blifve näringslöse och komma på knecken, uthan fast mere, att all olagligh handel måtte blifve förtagin och afskaffet och landzens inbyggjere uthi theres näringh och bäringh förkofrede, effter såsom och ännu väl ske kan, när lickhet blifver hållin på alle orter i riket uthi ordinantiens execution, ther om och h. k. M:t nådeligen och på thet högste vill låthe sigh vare anlägit, att så ske skall. Och till itt besluth, ändoch h. k. M:tz af bårgerskapetz öfverantvardede besvärings puncter nådigest förnimmer orsakerne, hvarföre the uthi theres handel och vandel dageligen blifve försvagede, lickväl så befinner h. k. M:t ther till vare flere andre och kraftigare orsaker, särdeles then store oordningh, som på någon tidh uthi stadhen är upkommen och inrithin, hvilchen sigh ther af förorsaker, att man medh sådant alfvar icke håller handh utöfver stadzlaghen, som doch medh rätta ske borde. Om hvilchet alt h. k. M:t them framdeles (när h. k. M:t bekommer bette tidh och lägenhet) nådeligen vill låthe påminne.

Gustavus Adolphus.

83. Gustaf II Adolfs resolution på Norrmalms begäran om privilegier, skrän, rådhus m. m. Stockholm den 22 juni 1616.

Riksregistraturet 1616, f. 255—256. Tryckt i *Witting, St. Jacobs minne* sid. 167 ff.

K. M:tz nådigste svar och resolution på borgmestars och rådzes samt borgerskapetz på Norremalm innlagde *postulata*. Stockholm.

Till thet första, deth borgherskapet begäre att blifva benådde och betenchte medh privilegier, som Stockholms stadz invånare äre donerade medh, till att handla och kiöpslagha, vill h. k. M:t tagha uthi

betenckiande och framdeles, effter tidhen nu kort är, gifva dem sådana svar der uppå, som h. k. M:t kan tenckia them och förstadhen kan vara till nytto.

Till thett andra, att de begäre, att embetzmännerne, som nu på malmen bo, såsom äre skreddere, skinnare, skomakare, smedher, och andre, eller her efter sigh der nedersettia att göra borgeligh rättighet, motte bekomma sin skrå för sigh sielf och blifva skilde ifrå dem, i stadhen äre, så, aldenstund h. M:t icke vitterligit är, huru derom af ålder varit hafver, derföre vill h. k. M:t der effter låtha ransaka och framdeles låtha gifva dem der uppå ett nådigt svar.

Till thett tredie, att alle embetzmän, som på malmen bo och icke äre h. k. M:tz tienare eller serdeles fridhkallade af h. k. M:t, motte göra uth stadz rättighet, så är h. k. M:tz der om strenga befallning tillförende uthgången, att de, som vele bruka borgare näring, skole och göra uth stadz rättighet, effter som utaf h. k. M:tz köpmans ordinantzie är till att se, öfver hvilken h. k. M:t vill, så väl i denne puncthen som alle andre, skole hollas hand, att han sin retta fortgång hafver. Doch begärer h. k. M:t nådigst, att de, som bruka borgare näring och icke äre fridhkallade af h. k. M:t för uthlaghorne, motte namngifvas, så skall der uppå böther blifva skaffade.

Till thet fierde, dedh och borgerskapet begere, att alle de, som bruka borgare näring, antingen sielfve eller genom theras hustrer och folck medh vin eller ölsälliande eller och annat monglande medh ett eller annat, motte göra uth stadz rättighet, dedh är h. k. M:tz alfvarlighe vilie och befallning, att de dedh och göra skole, såsom och uthi dette fallet är till att se af köpmans ordinantzien; doch vill h. k. M:t, att de, som hafva h. k. M:tz frihetzbref, skole och brefvet niutha till godho, i dedh de frikallade och frijade äre effter stadzlaghen, såsom och att h. M:tz båtmäns hustrur må vara fri för all stadzens tunga, uppå hvilke framdeles h. k. M:t nådigst vill låtha göra en förordning, huru monge de skole vara.

Till thett fempte, dedh och borgerskapet besväre sigh öfver många dagsvercker, de göra till vårt och cronones behof, så begärer h. k. M:t nådigst att vetha, huru många dagsvercker de giordt hafva, hvar de dem giordt hafva, och till hvars gagn de kompne äro. Så vill h. k. M:t och framdeles nådigst latha göra en viss ordning der uppå dagsvercker, hvar och en borgare der på malmen här effter årlighen göra skall, att der medh richtig motte tillgå.

Till thet siette och ytterste, belangande den tomt, som begeres till rådhus på Norrmalm, så vill h. k. M:t, när tomten utaf h. k.

M:tz thertill förordnade är beset, och sedhan h. k. M:tz derom kungior dt, hvar och huru hon är beläghen, nådigst efterlåtha them en tomt, som till ett sådant hus tiena kan, såsom och hielpa dem till dess uprättelse och bygning. Och detta är h. k. M:tz nådigha declaration på föreskrefne punchter.

84. **Gustaf II Adolfs privilegier för husägande borgare i Stockholm och andra städer, hvilka med egna skepp drifva utrikes handel. Stockholm den 17 augusti 1617.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Sigill (se under N:o 74) omedelbart under namnteckningen på sid. 4. I riksregistraturet och flere afskriftssamlingar har brevet en del formella olikheter samt datum 31 juli. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar I*, sid. 685 ff. under 31 juli 1617.

Vi Gustaf Adolph, med Gudz nådhe Sveriges, Göthes och Vändes uthkorade konung och arffurste, storfurste till Finlandh, hertig till Estlandh och Väsmannelandh etc., göre vetterligedt, att, efftersom vårt borgerskap i vår kiöpstadh Stockholm hafve hos oss underdånigest anhållet, att vi dem på någon tidh tillgörendes med någon frihet framför främmande benådha ville, tillbiudandes sig deremot adt vele försörja sikh med eigne skiep och siöfolk, så adt vi och riket på all förefallande nödh och händhelse skole hafva der styrkie och gagn af: så hafve vi och af den benägenhedt, vi drage till hele fädherneslandsens och alle dess inbyggeres, enkannerligen våre kiöpstäders förkofringh och tillvext, oss sådan deres undherdånige och välmente förslag och begieran nådigest låthet behaga och till vår gunstige benägenhedt ytherligare förklaring consenterat och bevilliadt effterföllende privilegier och friheter, doch med desse vilkor, att först alle, dhe dem niuthe och bruke vele, äre besittne borgere och äge eigne hus, hvadh heller dhe bo i vår stadh Stockholm heller i någon annan svensk kiöpstadh, hvilkom medh eigne skep att segla genom ordinantzien effterlåthet är; sedhan adt the

hålla och hafva eigne skiep medh skottportar, åth minste så store och godhe, att the på nödhfall kunne göra värn ifrån sigh; såsom och att the föra derupå åth minste tri par giöttlingar, på dett the i tidh och när omtränger kunna vara färdige och tillredz; och till dett tridije, adt alt siöfolckedt, skepare, styremän och båtmän äre inrikes i våre städher boendes och sittandes.

Först consentere och bevillie vi vårt borgerskap i siöstädherne på alt thett godhz, som the på sådene sine eigne skep sielfve införa i rikedt, hvadh heller dhe här heller till andre våre siöstädher anländha, half intull emoth andre svenske borgare, som icke bruke sine eigne eller så godhe skiep, dett är trefierdedels ungersk gyllen af hvarie hundrade dalers värdhe. I like måtto unne vi dhem på alt, thett de således uthskepa af rikedt, en tridijedel fridt af tullen emoth andre svenske borgare, efftersom tullordningen på hvart och edt slags godz uthviser. Män alle andre, ehuru väl dhe eliest drifve handel medh andres än sine skep, de skole sigh denne friheten icke tillholle eller niuthe, effter som desse samme henne ey heller på dett godz, de medh andre än sådane sine eigne skep införa, niutha skole.

Till dett andra. Vi unne dem och frihet på halfve accisen af alt dett vin, de medh västerfartz seglation införa, såsom vi och her medh merckeligen förmedla medh dem accisen på alt främmande öl dhe införa, så att the icke skole gifva mer af tunnan än en riksdaler, i dhen stadhen de andre vedh vår giordhe ordhningh blifva skole, doch att hvar och en, som sackt är, hämptar öeledt och vinedt medh sine eigne skep.

Till dett tridie. Vi lofve och tillseije och så alle skeppare, styremän och botzmän, så och alle siöfarende män, som sig i våre siöstädher nedhersättia vele, frihet uthi sex år efter dette *dato* för all vår och cronones tunga, ehvadh nampn the och hafva kan, såsom och att vi dem i vår eller cronones tienst emot deres godhe villie icke tage eller uthskrifva låthe vele, doch så adt her medh icke förkortas dedh tal båtmän, som städherne oss att hålla skyldig äre.

Till dett fierde. Ey vele vi heller tvinga något af föreskrefne skep emot städhernes godhe villie att tiena oss och cronan, så lenge något annadt skep vedh bron är tillfångs. Män der inthedt annadt finnes, så att dhe ju för cronones tarf skuldh tiena måste, då skall sådent ske för ärlig frackt och bethalningh.

Till dett fämpte. Her emot hafve dhe lofvadt och tillsackt oss,

att alle de skeppare, styremän och båtmän, hvadh heller de inländske eller utländske äre, som sigh här nedhersättiandes vardhe, skole göra sin förpliktelse för borgemestere och rådth och dem medh borgen försäkra, att de åthminste skole så lenge, sedhan frihetzåren äre uthe, blifva i stadhen besittande och draga stadzsens tunga, såsom the friheten tillförende, medhan hon varade, åthnutidt hafva.

Till dett siette. I like måtto hafve och dhe af vårt borger-skap, som denne friheten åthniute vele, uthlofvat, att the icke vele lidha iblandh sig någon den, som till vår tulls förkortningh och dette *privilegii* missbruk tager anners mans godz in medh sigh, som icke hafver del i sielfve skeppedt, uthan vele den samma, hvar dhe dett förfara, sielfve oppenbara och förföllia. Ty ordinera och skicke vi dett således her med, att der någon blifver beslagen att föregifva skepet vara sidt, som icke är, eller att taga någon främmande in i desse skiepspardter, som sådan frihet vele niuthe medh sigh, eller adt frije undher sitt namn andres mans godz, han och alle dhe, som af samma redheri der af vethskap haft hafva, skole hafva förbruthedt sitt eget godz, dhe föra, så och de anparter i skeppedt, som dhe äga jempte honom, som sig dher instungidt hafver, förste, annan och tridije gången. Gör dett någon flere gånger, blifve förvist stadhen och vare ey man des bättre. Och skole dhe vara förpliktete, om så begeres, att göra sin edh, dett skep och godz är deres eigedt.

Till det siuende. Denne tull- och accisfriheten skole dhe niutha i fyro år näst effterfölliaande ifrån dedte *dato*.

Vi biudhe her medh och befalle strängeligen vår riksskattmestere, cammerådth, ståthällere, fougdtter och tullnärer, så och borgemestere och rådth i våre städher, så och alle andre våre officerer, befallningsmän och undhersåther, att (ey) tillfoge eller tillfoga låthe föreskrefne våre borgare och undhersåther, köpmän så väl som siöfolck, på deres personer, skep eller godz, i hampnar eller siön, heremoth något hindher och förfång i någon måtto, låthendes dem niuthe denne vår gunst och gifne frihedt obehindrade och oqvalde i alle mådto, vedh vår konunglige hembdh och onådhe. Gifvidt på vårt konunglige slott Stockholm den 17 *augusti* år etc. 1617.

Gustavus Adolphus.

85. Gustaf II Adolfs donation till staden af alla gråbrödraklostrets "våningar" att användas för inkvartering af krigsfolk. Stockholm den 24 juni 1621.

Original på pergament (40 × 27 cm.) i Stockholms rådhusarkiv. — Gustaf Adolfs mindre sigill (vanligt riksvapen med vasen i midtskölden) i vidhängd bleckkapsel.

Vi Gustaff Adolph, medh Gudz nadhe Sveriges, Göthes och Vendes konungh, storfurste till Finlandh, hertigh uthi Estlandh och Carelen, herre uthöfver Ingermanelandh, göre vetterligit, att, effter dedh vi gerna se, att våre undersåter, menige borgerskaped här i Stockholm effter denne dagh för dedh städige borgläger, som de af krigsfolcked, som vi för riksens tarf hafve vared förorsakede att holle, hafft hafve, motte befrijade blifva: derföre hafve vi till det krigsfålk, som vi sinnade vare kunne här effter här i staden att holle, deputered och till lostementer förordned alle de våningar, som gråbrödre kloster här i Stockholm tillydt hafve, och staden till en synnerligh commoditet och lisa i så motto till en städz-varende ägendom uthi dette vårt öpne brefs kraft nådeligen skänkt och effterlåthed medh effterföliande conditioner och vilkor, som äre:

Att staden skall vara förplichtad ifrån den sidste *octobris* och in till *aprilis* månadh årligen soldaterne medh lius och vedh försörje, så att hvart lostemente två gånger om dagen eldat blifver, och att de lius till nödtorften hafva måge.

Dernest, när alle voninger väl ordnade, tänkte och medh fönster, dörrar, bordh och benckiar så och all nödtorftigt indöme äre försedde, så skole borgemestere och råd tillseija stadzens byggemestere och honom tillordna en borgare, som hvar otto dager ransake och till se, huru der holles hus medh dedh, som nu är præparered, och att fenster, lås och dörrar icke sunderslås och afbrytas. Och när de någod finna antere vara förkommed eller onyttigdt giordt, då skole de icke soldaterne uthan capitenerne tilltala, at de låta ransaka, af hvem dedt skedt är, och effter som skadan då är till, skole capitenerne af deres läninger, som någed sönderbruted hafva, uthi vår rente cammar så mycked inneholla låta, som reparationen kan behöfva; samme peninger skole de tillställe byggemesteren och hans tillordnade, att de dedh, som onytt giordt är, måge igen kunna låta botha och byggia. Hvilcken capitein, som här öfver icke medh alfvar holler handh, så at bygningerne der af illa fara,

och byggemestern der öfver klagar, då skall så myked uthi rentecammaren af hans eged deputat honom blifva förhollid, och änn der öfver vår onåde sigh förvänta.

Till dett tridie, effter och stadzens barnaskola här till uthi de gamle klåstervåningar hafver vared förordnad, och den der sammestedes för den andre lägenheten skull icke blifva kan, derföre skole borgemesterna nu straxt i förstone, förre änn skolan däden flyttias, sigh uthan drögsmål låte anläged vara ett anned beqvenligt hus i staden igen der till förordna, på dedh ungdomen icke igenom den förre skolans privation må förstumas och förskingrad blifva.

Till dett sidste, der och så kunde hända, att vi för synnerlige orsaker och tillfalle skull förorsakede blefve, förbemälte clostervoninger till någre andre nödigare bruk att deputera och således dette vårt gifne bref cassera, så vele vi staden hermedh nådigest hafva försäkrad, att allt hvadh som staden skäligen kan bevisa deruthi vara förbyggt och reparerad, dedh vele vi af cronones dem igen till nöijes betala låtha.

Och såsom vi nu uthaf nådigh affection staden och våre undersåter uthi gemen her uthinnan en stor beqvenighet effterlåthet och dem ett stort besvär afhulped hafve, altså befale vi och borgemestere och råd, att dhe förschrefne *puncta* medh första lägenhet effterkomma och sig seden icke mindre beflita att holla handh der uthöfver, at dedh sedhen uthi sitt tillbörlige *esse* altså framgent må holled blifva. Vi förbiude och alla hermedh att göra staden heremoth hinder eller förfångh uthi några handa motto, nu eller i tillkommende tider. Och till denne vår nådige gafves yterligere och städesvarende ratification, så hafve vi dette bref medh egen handh underskrifvidt och medh vårt konungslige secret låted bekräfta. Datum Stockholm den 24 junii år 1621.

Gustavus Adolphus.

E. Wijblad.